

Mélyen tisztelt Doktornő!

Miután többszöri próbálkozások után /telefonon, majd egy megbeszélte időpontban a zeneakadémián/ sem sikerült Önnel érdemleges tárgyalásokat folytatni Liszt Ferenc zongorái ügyében, engedelmevel, ezt a formát választom arra nézve, hogy a közös témakörben történt fáradozásaimról beszámoljak.

Hogy a szekszárdi emlékszoba úgy lett be rendezve és úgy is nyílt meg, hogy a "szakma" teljes passzivitást /vagy éppen ellenkező előjelű aktivitást/ tanusított - nem az én hibám. Kezdetől fogva az volt az álláspontom - és jelenleg is az -, hogy emlékszobába, állandó jellegű kiállításra ne vigyünk be kölcsönanyagot. Márpedig a Nemzeti Múzeum nem nélkülözheti tartósan a Lisztre vonatkozó emléktárgyait. Mégis, kihelyezett letétként a szekszárdi emlékszobában felállította azt a Liszt-vonatkozású tárgyat, amely a közeli múltban került a tulajdonunkba és hirtelt érdemlő családi vallomás szerint egykor a mester is többször megszállt benne /részben még Frankfurtban, ahol a Schmidt-család gyakori vendége volt, majd később, Schmidt Josophának Magyarországra való áttelepedése folytán a Sződligeti kastélyban is vendégképpen/.

Ami azonban - gondolom - a legérdekesebb téma lehet, az a Beregszászy-zongora és a rajta lévő kézjegyek. /Én úgy gondolom, Ön már módot talált arra, hogy a hangszer közelebbről is tanulmányozza./ A "Muzsika" c. lap felkérése ~~évé~~én én most augusztus-szeptember és október hónapban közlök adatokat néhány Liszt-vonatkozású hangszerről /különös tekintettel a hazai vagy éppen publikálatlan darabokra/. Tekintve, hogy az októberi számban kerül sor - többek között - ennek a második szekszárdi zongorának a megemlítésére, úgy érzem, előre tájékoztatnom kell Önt.

Ezért mellékelek néhány oldalnyi részletet a fent idézett cikkből, azzal a kéréssel, hogy ha észrevételei, kiegészítései vagy éppen helyreigazításai lennének az ügyben, úgy azt megtenni sziveskednék. Ugy gondolom, a téma megérdemli, hogy a legnagyobb komolysággal foglalkozzunk vele. /Mindenekelőtt a kalocsai Augusz-zongoráról kellene majd bővebb adatokat publikálni - a Vigiliában írottakon kívül -, hogy a két zongora kellő egyensúlyba kerülhessen egymással és a Liszt életében betöltött szerepén belül./

Abban a reményben, hogy a jövőben talán sikerül egy gyümölcsözőbb szakmai kontaktusba kerülnünk, maradok az Ön

tisztelő hive

Bp. 73. 9. 5.

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

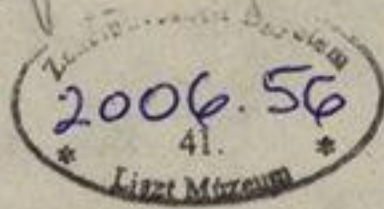
Gábr
/Gábr György/

U. i. Jelen levelemet, másolatban, megküldtem a Liszt-Társaság titkárnak, Dr. Forrai Miklósnak is.

ZENEAKADÉMIA
LISZT MÚZEUM

Ep. 1679

/Részlet a "Liszt Ferenc zongorái" c.
tanulmányból/

A felsorolt hangszerek részben a Weimar-i Liszthaus-ban, részben pedig a budapesti gyűjteményekben maradtak fenn. Hazai viszonylatban tehát a "Liszt Ferenc" Zeneművészeti Főiskolán, illetve a Magyar Nemzeti Múzeum zenei gyűjteményében található. Utóbbi helyen, a már említett gyermekkori- és a Beethoven-zongora mellett, további két /összesen négy/ darab Liszt-vonatkozású hangszer őriztetik. Mind a két, eddig még nem tárgyalt zongora: a bécsi Streicher-műhelyből származik. Az egyik: Liszt Eduard hagyatékával került Magyarországra, és az Országos Széchényi Könyvtár zeneműtárának állományából tették át a múzeumi gyűjteménybe.

/Jegyzet: Leltári száma: 1972. 9. sz. Billentyűzete A_2 -től a^4 -ig hét-oktávós. A hangszerre ragasztott ~~Zongoraleírattal~~ /cédula szerint: "Konzert-Flügel von Streicher; im Jahre 1848. von Meister Franz Liszt seinem Onkel Dr. Eduard R. v. Liszt als "Familien - Douceur" geschenkt und nachher in Eduard's Wohnung /in der Franz Liszt bei seinen Wiener Aufenthalten immer wohnte/ oft und oft - allein oder auch mit einem Familienmitglied vierhändig - von ihm gespielt." Dr. Eduard Ritter von Liszt /Liszt Ferenc nagybátyjának dédunokája/ bélyegzőjével hitelesítve./

A másik hangszer Liszt félszázados művészi jubileumának eseményeihez kapcsolódik. Tudomásunk szerint mindkét hangszerről első ízben adunk tájékoztatást.

/Jegyzet: Leltári száma: 1959. 44. Billentyűzete, az előbbihez hasonlóan, A_2 - a^4 hét-oktávós. A hangszer a "Liszt Ferenc" Zeneművészeti Főiskola áttételként jutott a Nemzeti Múzeum zenei gyűjteményébe./

A pesti ünneplésekről, amelyekhez a muzeumi emlékgyűjtemény számos darabja illeszkedik, jellemző leírást ad Ifj. Somssich Andor Liszt-monografiája /Ifj. Somssich Andor, Liszt Ferenc élete. Bp. 1925./. Ebből idézzük a vonatkozó részeket:

"November 8-án /1873-ban/ kezdődtek a jubileumi ünnepségek. A Hal-téren, melynek összes ablakai ki voltak világítva, százával tolongtak az emberek, úgyhogy a katonazenekar, mely Liszt ablakai alatt a Goethe-indulót és a koronázó indulót akarta eljátszani, alig tudott magának utat törni. A közönség az egyes számok alatt lelkesen éljenezte Lisztet, ki ablakaiban többször megjelent. Nyolc órakor a Hungária /szálló/ elsőemeleti termeiben volt ismerkedő-est, melyet a főváros rendezett. Erre a külföldről megjelentek Dönnhoff grófnő, Brand Marianne, a hírneves drámai énekesnő, Mouchanoff grófnő, Loen báró intendáns, Schubert és Kahnt kiadók, Lassen és Herbeck karnagyok, Dönnhoff, Bösendorfer, Nohl, Meyendorff báróné, Bibescu hercegnő, Goldmark Károly, Marek Lajos, a lebergi konzervatórium igazgatója, a vidéki zeneegyletek kiküldöttei, Madame Seréne, a "Moniteur Universel" íróője, Menther és Popper Dávid, Esipoff Annette, Clauss, Grothe, a plattdeutsch_költő stb. - Haynald, Majláth György, Trefort és Mihalovich mindent elkövettek, hogy a vendégek jól érezzék magukat. Az egyik meg is jegyezte: "Nem csodálom, hogy Volkmann gyökeret vert Pesten, s hogy Liszt, a világ fia, végre is hazatér összes dicsőségével, mert ennyi kedélyességet és fogékonyságot máshol bajosan találtak volna." A büffénél, melyen csak hideg ételek voltak, Királyi Pál, majd Nohl emeltek poharat Lisztre, akit Király József soproni tanár szülőföldje nevében éltetett, Kammermayer polgármester pedig a külföldi vendégekre üritette poharát. Az estély tizenegy órakor ért véget."

Ezek a részletek, amelyeknek hangulata sokban emlékeztet az 1840-es lelkes fogadtatásra, nyilván

nem ok nélkül idéződnek fel. A hangszer ugyanis – ezen ünnepségek tanuja – magán viseli az ott-lévők kézjegyeit; ezzel a ténnyel ereklyetárgy-gyá avatva magát. – Az aláírások ma már elmosódottak, igen nehezen olvashatók. Ezért szükséges felidézni az események menetét és személyeit, lehetőleg hiteles források alapján. Maga Liszt így ír az ünneplésekről:

"Minden a legjobban folyt le és ünnepünk elejétől a végéig nagyszerűen sikerült. Haynald ö-
eminenciája ékesszólásával és szivességevel egyaránt csodálatos volt...A hivatalos ceremóniákon kívül ott volt a Liszt-bizottság által meghívott idegen hölgyek kis csoportjának ülésein is, amelyeken Muchanov-né /Mme Moukhanoff/ elnökölt. Ez a csoport jelentékenyen diszitette az ünnepet – és Dönhoff-néből, Meyendorfnéből és Loe bárónéből és leányából állott, akinek a férje most fontos személyiség Berlinben, a német császár szárnysegédje. Apponyi, Széchényi, Karátszonyi gróf, Mihailovich, Wartenegg, katonatiszt és drámai költő stb. a Hungária-szállóban találkoztak ismét, Muchanovné szalonjában, az ünnepségek előtt és után. Ott gyültek egybe ebédre és vacsorára is, egy fenn-tartott szalonban – szombattól máig...Egy fiatal Bibesco grófnő, kitűnő zongorista és tündöklött az ünnepen és egy hetet töltött itt /Liszt Ferenc levele Sayn-Wittgenstein hgnéhez. /Pest/ Kedden este, 73. nov. 11-én. Magyarul lásd Hankiss János, Liszt Ferenc válogatott írásai. Bp. 1959. II.k. 681. 1./.

Az adatokból tehát rekonstruálható, hogy a név-aláírások november 8-a /szombat/ és 11-e /kedd/ közötti napokban kerülhettek a hangszer rezonáns-lapjára. Az aláírások /két olvashatatlan kivételével/ ezek szerint a következők:

F. Liszt /legfelül/
Marie Muchanoff Nesselrode
Marie Dönhoff
Marianne Brandt

Franziska von Loe Hatzfeld

Olga Meyendorf

Gortschakoff

Magda von /?/ /Majd némi kihagyás után:/

Richard Metzdorff

Hugo Seilern

Willy von Wartenegg

Mihalovich

Alexandre /?/ /és legalul:/

Pest November 1873. Liszt's 50 jähr.

Jubileum

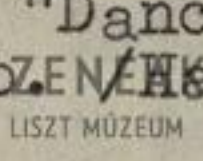
Dolgozatunk hátralévő két Liszt-vonatkozásu zongorája egyként a szekszárdi Augusz-családhoz kapcsolódik. Liszt Ferenc emberi-művészi összeköttetései Szekszárddal és ezen belül Augusz Antal báró családjával, a legteljesebben Dr. Hadnagy Albert és Dr. Prahács Margit kutatásai nyomán tárultak fel /Dr. Hadnagy Albert posthumus dolgozatát kiadta Dr. Prahács Margit, Liszt Ferenc szekszárdi kapcsolatairól. Lásd Tanulmányok Tolna megye történetéből. Szekszárd 1969. II. k. 219. sk./.

Ugyancsak az általuk közölt adatok hívják fel a figyelmet, hogy az Augusz-család szekszárdi otthonában több zongora is volt. Legalábbis Liszt Ferenc második látogatása idején, 1865. szeptember 2-9. között. Lássuk azonban a tényeket:

Liszt Ferenc, néhány nappal Szekszárdra érkezése után, 1865. Szept. 6-án így ír Wittgenstein hercegnének: "Szombat reggel 6 órakor elindultam Pestről Bülowékkal és Reményivel. Hogy a házigazdát megkiméljük a ~~kórái~~ tulkorai fölkeles kényelmetlenségeitől, a péntekről szombatra virradó éjszakát a gőzhajón töltöttük. Ez hat óránál rövidebb idő alatt vitt Paksra, ahol két hintó várt; é ezeken érkeztünk ide fél 4-re. Ugyanazt a lakosztályt foglalom el, mint 46-ban. Bülowékat is tökéletesen elszállásolták a ház másik szárnyában, amely nagyon tágas és gondozott. Elég nagy kert van, biliárdterem és két zongora, aminek jó és sok hasznát vesszük." Stb.

/Jegyzet: Liszt levelét lásd Hadnagy-Prahács dolgozatában 231. l. és - egyebek között - Hankiss id. műve II. k. 591. l. A kiemelések tőlem erednek. G. Gy./

A másik dokumentum, amely nemrégén került elő a szekszárdi levéltárból, Augusz Anna /a báró legidősebb gyermeke/ naplója, 1865. szeptemberéről. Ez a nagyértékű - francianyelvű - feljegyzés döntő bizonyítékkal szolgál arra nézve, hogy Liszt maga nem "tévedett" amidőn két zongoráról tudósítja a hercegnét. Augusz Anna 1865. szept. 4-i /hétfői/ bejegyzésében ugyanis ezeket írja:

"Ebéd után papa, Rosty, Bülow, Reményi és Plo-tényi a szőlőbe mentek...Ezalatt az idő alatt Liszt a szobájában zongorázott és oly ~~kedves~~ volt, hogy engem és Midet behívott magához, hogy hallgassuk őt; Chopin-darabokat és másokat adott elő. Este a szalonban ő és Bülow két zongorán játszottak el a "Todtentanz" "Dance macabre" c. remek Liszt-művet". Stb. Stb. Stb. Stb. Hadnagy-Prahács id. m. 237. l./

Ez a rövid napló-részlet, amelyben mostmár összesen három hangszerről értesülünk, minden kétséget kizáróan bizonyítja a tényt, hogy az Augusz-házban "egynél több" zongora kellett legyen. Miért szükséges ennek a hangsúlyozása? Nem kisebb okból - és ez valóban a szenzáció erejével hat -, mint hogy újabban előkerült az Augusz Anna naplójában említett két-zongorás /esti/ muzsikálás "másik" hangszere, a résztvevők eredeti aláírásaival hitelesítve!

Kétségtelen, hogy az eddigi kutatás figyelmét ezek a részletek - ugye lehet - elkerülték, és kizárólag a később Kalocsára került /Liszt aláírásával ékes/ zongorát tartották számon, mint "a szekszárdi" zongorát. Az 1971-ben Sopronban rendezett Liszt-Emlékkiállítás alkalmából viszont egy fiatal házaspár jelentkezett a soproni "Liszt Ferenc" muzeum igazgatójánál /Dr. Domonkos Ottónál/

és előadta, hogy nemrég hozzájuk jutott - örökség folytán - egy öreg zongora /Beregszászy Lajos készítménye Pesten/, amelynek rezonánslapján több aláírás látható, közöttük Liszt Ferencé is.

Elképzelhetjük e sorok írójának /és egyben a soproni kiállítás rendezőjének/ izgalmát, amidőn a helyszínen megpillantotta az 1865. szeptemberében Szekszárdon időző művész-társaság ~~kézjegy~~ kézjegyeit. Ezek a következők:

F. Liszt /legfelül; illetve felette még néhány, valószínűleg későbbi aláírás/

Bülow János /igy, magyar keresztnévvel; a név később zárójelbe került/

Reményi Ede /majd alatta a keltezés:/

Szekszárd 9/9 September 1865. /alatta pedig:/

Plotényi Nándor

Rosty Pál

Augusz Antal /és még néhány, nehezen kivehető aláírás/

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

Az aláírások úgy vannak beírva a hangszer hátsó végénél a basszus-hurok melletti szabad felületen, hogy közben - feltevésünk szerint - a zongorafedél le lehetett véve.

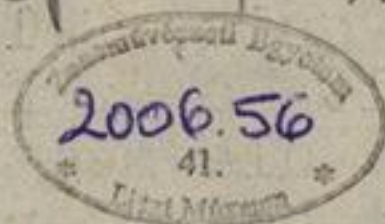
Ilyenmódon tehát újabb nagyértékű Liszt-relikviával gazdagodott a hazai anyag, mégpedig a legilletékesebb helyen: Szekszárdon. A zongorát ugyanis, felbukkanása után azonnal megvásárolta a szekszárdi muzeum vezetője, Dr. Mészáros Gyula megyei muzeumigazgató, és ezt követően a hangszert sikerült beilleszteni abba az együttesbe, amelyet a szekszárdi volt Augusz-házban, a második emeleti /toronyszerű/ helyiségben Liszt-Emlékszoba címen azóta már átadtunk a nyilvánosságnak.

Gábry György

ZENEAKADÉMIA
LISZT MŰZEUM

Ep. 1679 mell.

Ep. 1679

Prahács Margit dr.

ZENEAKADÉMIA
LISZT MÚZEUM

Ajánlott!

1024 BUDAPEST

Rabanc-u. 17.

Exp. Gábry György, 1076 Bpest, Dózsa Gy. ut 68.

